

hrvatski značaj. Tudi hrvatska vladna stranka in hrvatska vlada sama bi ne mogli kar prezirati reškega hrvatstva, ko bi videli, da se res razvija in bori za svoje pravice. Razvoj hrvatstva na Reki je uplival na vse hrvatsko Primorje, koder se že povsod zgublja narodna zavest. V Primorju pa ne gre le za hrvatske narodne, temveč tudi za gmotne koristi. Naj Madjari dobe v roke hrvatsko Primorje, bodo dobili tudi vso trgovino v teh krajih in to bode čutila vsa Hrvatska. Madjari v hrvatskem Primorju počasi delujejo, a gotovo, Hrvatje pa vse apatično gledajo, kot bi jih nič ne brigalo. Skrajni čas je, da se Hrvatje vzbude, in osnujejo kako društvo, ki bode imelo namen osnovati hrvatsko šolo na Reki. Za gmoten uspeh se jim ni bati. Razmere na Reki se bodo kmalu bistveno premenile, Madjari se niso trdno še ondu ukoreninili. Ljudstvo ne mara zanje, italijanski element, ki je na vse strani obdan od Hrvatov pa tudi ni tako močen, kakor se misli. Le delati je treba. Če se bode stvar zamenjala, pa utegne naposled zares biti Reka za Hrvatsko izgubljena, pa ne toliko po madjarski nasilnosti, kakor po hrvaški malomarnosti. Reško vprašanje je pač točka, v kateri lahko vse hrvatske opozicijske stranke vzajemno delujejo. Seveda se njih delovanje ne sme omejiti na kake razprave po listih in govorih v saboru o hrvatstvu Reke, temveč delati je treba za povzdigo hrvatstva v Reki sami. Vse državnopravne pravice nič ne pomagajo, ako se prebivalstvo samo ne zaveda. Če se Reka popolnoma pomadjari, oziroma poitalijanči je za Hrvate izgubljena, naj znajo še tako korenito dokazati svoje pravice do nje.

Politični pregled.

Državni zbor ima o petek in soboto svoji zadnji seji. V teh dveh sejah ima dovoliti, da se za izvoz avstrijskega sladkorja povišajo premije od petih na devet milijonov goldinarjev, Od meterskega centa sladkorja, ki se izvozi iz Avstrije se plača 1 gld. 60 kr. oziroma 2 gld. 30 kr. premije. S tem se hoče povzdigniti izvoz avstrijske sladorne industrije. Zakon pa določa, da ta premija ne sme znašati čez pet milijonov goldinarjev na leto. Če znaša več, morejo ta znesek plačati sladorni tovarnarji sami. Lani se je izvozilo toliko sladkorja, da so premije plačali devet milijonov goldinarjev. Štiri milijone so plačali tovarnarji sami. Sedaj pa hočejo, da se najvišji znesek premij določi na devet milijonov. Vlada je tudi za to. Borba bode v državnem zboru huda, ker mnogi poslanci ne bodo marali, da se zopet da štiri milijone bogatim sladornim tovarnarjem.

Službeno pragmatiko za državne uradnike je vlada predložila državnemu zboru. Podobna je pa prav le kazenskemu zakonu. V vseh paragrafih navaja samo, kake dolžnosti imajo uradniki in kako se bodo kaznovali, ako jih ne bodo spolnovali. O kacic pravice državnih uradnikov ni nobenega govora. Uradnik se bode smel postaviti tudi v nižji razred, ali se mu bode smelo za 30 % plačo ponižati, poslali ga bodo v pokoj, kadar ga bodo hoteli in mu tudi odmerili nižjo pokojnino kakor bi mu po letih šla, ako morda se ne bode tako vedel, da bi delal čast svojemu stanu. Velike pravice bi imeli uradni predstojniki. Lahko bodo uradnika kaznovali kar s 100 gld. globe, ne da bi bilo treba kakšne posebne preiskave. Prepričani smo, da ta načrt nikdar zakon ne postane. Zanj ne

more glasovati noben poslanec, komur je še kaj na državljanjski svobodi.

Vnanja politika v delegaciji. — Kakor je že navada, je tudi letos razlagal minister vnanjih stvari vnanjo politiko v proračunskem odseku avstrijske delegacije. V torek je bil razgovor o tej stvari. Največ je minister govoril o dogodkih v Turčiji, ki so bili jako resni. Glede dogodkov v Armeniji se je že bilo bati, da pride do evropske vojne. Naposled so se vlasti tako sporazumele, da so lepo se umaknile in stvar na miru pustile. Z reformami seveda ni bilo nič v Armeniji. V Makedoniji je bil položaj že nevaren. Da niso velevlasti prisilile Bolgarije, da je mirovala, bilo bi prišlo do velicnih zmešnjav. V Carigradu so mislile velevlasti že delati red, a se je uprla Rusija temu. češ, to bi nasprotovalo berlinski pogodbi. Posebno je minister naglašal, da Avstrija želi, da se ohrani Turčija. Svoje posesti po Balkanu Avstrija ne misli razširjati. Potem je minister seveda naglašal dobre odnose s vsemi vlastmi. Posebno trodržavna zveza je trdnejša, kot je bila kedaj.

Alleance israelite universelle v Parizu. — Državni poslanec profesor Schlessinger izustil je v dunajskem parlamentu dne 14. decem. 1894. kaj znamenit govor o Židih in njih stremljenji. Med drugim navedel je 22 zapovedij židovskega vesoljnega društva v Parizu. Tu jih podajamo svojim čitateljem: 1. Društvo ni ne francosko, ne nemško, ono je židovsko. 2. Moderna ljudstva so porazdeljena v narode, samo mi nimamo someščanov, temveč samo verske zadruge. 3. Žid ne bode prej prijatelj kristijanom in mohamedancem, dokler ne bode sijala judovska vera kakor edina vera — razuma. 4. Razkropljeni med vse narode, ostanemo mi najprej Židje. 5. Naša narodnost je vera naših očakov — mi ne poznamo druge narodnosti. 6. Mi stanujemo v tujih deželah in mi se ne moremo brigati za vedno menjajoče se interese teh narodov, dokler so naši moralni in materijalni dobički v nevarnosti. 7. Židovska vera mora enkrat prevladati vesoljni svet. 8. Židje! smatrajte se za ude izvoljenega ljudstva: 9. Ako verujete, da je vera vaših pradedov edini patrijotizem. 10. Ako verujete, da ste izven narodov eno samo ljudstvo. 11. Ako verujete, da židovstvo reprezentira edino versko in politično resnico. 12. Ako to verujete, pridite, poslušajte nas! 13. Delo je veliko in sveto, uspeh gotov. 14. Katolicizem je naš tisočletni sovrag, njemu moramo razbiti glavo. 15. Vsak dan se bolj in bolj razširja mreža, ki jo pletejo židje po vesoljnem svetu. 16. Pride dan, ko bo Jeruzalem hiša skupnih narodov. 17. Ko židovsko zaglavje monoteizma poplavi meje najskrajnejših potov zemlje. 18. Uporabljajmo vsakoršne okolščine. 19. Naša moč je velika (denar) učimo se dobro uporabljati isto. 20. Kaj se hočemo bati — ni daieč — ko bode bogastvo vsega sveta v naših rokah. 21. Mi napredujemo z orjaškimi koraki. 22. Novo mesijansko kraljestvo, novi Jeruzalem mora priti na mesto cesarjev in papežev. — Javno to društvo ni, zato mi tudi ne vemo, če ima res taka pravila ali ne. Mi smo le navedli, kar je prof. Schlessinger povedal. Pomenljivo je vsekako, da društvo prikriva svoje namene.

Italija. — Ministerski predsednik Rudini ima neznatno večino v poslanski zbornici. To se je pokazalo v edni minolih seji. Razpravljalo se je o gospodarstvu prejšnjega Crispijevega ministerstva. Rudini je seveda zagovarjal svojega prednika Crispija, o katerem je pa dokazano, da je sleparil z državnim denarjem. Pri glasovanju o vladnem predlogu, da naj se preide o stvari na dnevni red, je dobil ta predlog le 118 glasov, proti 115 glasom; 16 poslancev ni glasovalo. Tri glasove večine ima torej Rudini v poslanski zbornici. S to večino pač ne bo dolgo mogel shajati.

Italijani v Afriki. — Kralj Menelik ne izpusti zastoj italijanskih vjetnikov, dasi so laški listi vse vprek pisali, da se je dosegel z Abesinci popoln mir in da ti niso zahtevali nobene odškodnine. To ni bilo verjetno in dejstva

govore drugače. Menelik ne izpusti vjetnikov brez odkupnine. To dela seveda Italiji preglavico. Papež Lev XIII videč italijansko ljudstvo v stiski, uporabil je svoj vpliv pri kralju Meneliku za prost odhod laških ujetnikov. Čuje se, da koraki papeževi ne bodo zastoj Framazonski državniki laški se sicer nad tem jeze, a ljudstvo laško bo gotovo hvaležno, če se bodo njega sinovi povrnili domov. — Še-le sedaj po preteku malone 3 mesecev so prišli do tega, da so jeli pokopavati padle vojake na bojišču pri Adui. Kake razmere morajo vladati pri Italijanih v Afriki, karakterizuje najbolj ta okolnost.

Kreta. — Nemiri na Kreti trajajo dalje. Mohamedanci divjajo in napadajo kristijane v njih stanovaliških in jih more. Kristijani beže v samostane in v konzulate. Turška se trudi, da bi napravila red, a ni zmožna tega. Poslala je mnogo vojakov tja, a ti stoje navadno na strani vstašev. Krščanski odbor je proglasil zjedinenje Krete z Grško. To je pač vseč Grški, a to zjedinenje ni kar tako. Treba bi bilo proti Turčiji z orožjem nastopiti in osvojiti Kreto. Ko bi Grška imela na svoji strani velevlasti, potem bi se že upala to storiti, toda velevlasti ne zaupajo preveč Grški, ima pač sama doma preslabo uravnane razmere. Pa tudi poguma nima Grška, da bi nastopila proti Turčiji. Komaj so velevlasti po svojih zastopnikih malo ostreje nastopile o tej zadevi, je Grška baje že odnehala od svoje namere prisvojiti si Kreto. Grki so pač preslabotni in tudi nimajo denarja za vojsko. Vedno kriče, da imajo postati nasledniki turškega kraljestva, a kadar pride do tega, da bi šli na delo, se umaknejo. S tem, da Grška ne bo priskočila kristjanom na Kreti na pomoč, izgubila bo veliko vpliva na vzhodu. To ne samo na Kreti, temveč tudi posebno v Makedoniji, kjer so vedno upali na pomoč Grške. — V nekaki čudni luči kažejo se pri tem vprašanju velevlasti. Da se grozodejstvom okom pride, bi morale pač vse na to delati. Če torej hoče Grška na Kreti red narediti, naj bi jo podpirale velevlasti. Toda, ker bi si Grška s tem pridobila Kreto, a Turška bi jo zgubila, pa velevlasti prizanašajo Turčiji, ki je od dne do dne bolj zrela, da izgine z evropskega pozorišča.

Obrtnija.

Vipavska železnica.

„Soča“ prinaša še sledeči članek o Vipavski železnici: V merodajnih krogih se razpravlja misel o podaljšanju vipavske železnice na Kranjsko in sicer do Vrhnike, od kjer si bo gradila v enakem času krajevna železnica do Ljubljane. — Taka zveza bi prizadela sicer nekaj tehniških težav, nekaj več stroškov, nego kaka druga zveza z južno železnico, ali vse to bi se bogato povračalo v velikih vsestranskih koristih, katere bi donašala tako okrajšana zveza. Železnica Ljubljana-Vrhnika-Ajdovščina-Gorica bi ne bila neizmerne koristi le za prizadete kraje, posebno za Ljubljano in Gorico, marveč tudi velikanske važnosti v vojaškem oziru in za splošno železniški promet proti jugu po zimi. Vsako leto se dogaja, da snežni zameti za več dni kar ustavijo ves promet, tovorni promet pa včasih po cel teden izostane. Kolika je pri tem škoda na vse strani, o tem se ne da niti približno govoriti. Nova železniška zveza bi pa odstranila vse take nepravilike, ker bi se ognila Krasu in bi tekla

po zavetnem ozemlju. In uprav v popolnem odstranjenju raznih neprijednostij v zimskem času na Krasu tiči velika prednost rečene najkrajše zveze Gorice z Ljubljano. — Ker to misel skrbno goje oni krogi, ki so spravili v življenje načrt vrhniške železnice, treba bode, da tudi od goriške strani storimo svojo dolžnost. Z združenimi močmi morda vendarle dosežemo tako zelo ugodno zvezo obeh glavnih mest Goriške in Kranjske. Na tak način bi dobili iz dveh krajevnih železnic jedno — glavno progo.

V tem pogledu si lahko vzamemo za zgled naše Štajerce. Najprej so pridobili krajevno železnico Celje-Velenje; ta že vozi par let. Potem pa so napeli vse moči na to, da so dosegli še zvezo Velenje-Drauburg na Koroškem. Ko bo dodelan ta kos železnice, bo jako okrajšana zveza Celja in Celovcem, dočim treba zdaj voziti čez Maribor. — Ali to še ni vse. Od Drauburga je že več let krajevna železnica do Wolfsberga v severnem delu Koroške; v enakem času so zvezali še Wolfsberg z glavno progo na zgorjem Štajerskem, ki pelje proti Dunaju. Tako torej nastane dolga železniška proga od Celja čez Koroško na gornje Štajersko.

Vipavska železnico upošteva sama vlada več nego le krajevno železnico. V členu II. preloženega načrta zakona je sprejeta določba, da vipavska železnica se ne smatra kot krajevna, marveč kot glavna železnica (Hauptbahn). V poznejšem poročilu o tej železnici pa pravi, da železnica Gorica-Ajdovščina je le prvi del prihodnje večje železnice do — Postojne.

Vlada ostaje sicer v tem pogledu še vedno pri stari misli o zvezi Gorice s Postojno. Ali med tem času je prišla na dnevni red vrhniška železnica, ki se bo tudi gradila: s to železnico je pa zelo premenjeno naše stališče z ozirom na bodoče podaljšanje vipavske železnice, namreč v tem zmislu, da bo treba napeti vse moči za morebitno železniško zvezo Ajdovščine z Vrhniko in ne s Postojno. — Toliko se nam je zdelo potrebno omeniti že zdaj, da bi se nikdo ne prenaglil v ogrevanju za vladino namero, ki se bo dala se premeniti, ako pridemo pred merodajne kroge s temeljito podprtimi prošnjami.

Obrtnijske raznoterosti.

Vseruska razstava v Nižjem Novgorodu odpre se dne 9. junija. Zajedno se otvori istega dne svetovnoznanj semenj nižjenovgorodski. Ta razstava je XVI. vseruska razstava. Razstavni prostor je baje 400 sežnjev dolg in 350 sežnjev širok. Iz mesta do razstave vodi električna železnica. Ta železnica bode velika dobrota obiskovalcem razstave. Na razstavnem prostoru samem je zgrajena druga električna železnica ožjim tirom. Sosebno zanimiv bode azijski del razstave. V razstavi bode tudi ribnjak, obsezajoči 1000 kvadratnih sežnjev. Vsega ukupe bode imela razstava 20 odelkov za kmetijstvo, konjerejo, domače živali, sadjarstvo in vrtnarstvo, rudnarstvo, lovstvo, narodno umetnost, domačo industrijo, stroje, Sibirijo in trgovino Rusije s Kitajem in Japonsko, centralno